

Haliç Üniversitesi Öğrencilerinin Omurga Yaralanmalarına İlişkin Bilgi Durumu

The knowledge level of students at Halic University on spinal cord injuries

Türkiye Acil Tıp Dergisi - Turk J Emerg Med 2010;10(1):15-19

Selmin KÖSE,¹ Gülay YILDIRIM,¹ Necmiye SABUNCU,¹ Fatma ÖZHAN,¹ Hatice YORULMAZ¹

¹Haliç Üniversitesi
Hemşirelik Yüksek Okulu, İstanbul

ÖZET

Amaç: Omurga yaralanmalarında yapılacak uygun ilkyardım omurilikte oluşmuş olan hasarın sınırlandırılması, kısmi ya da kalıcı sakatlıkların önlenmesi açısından önemlidir. Bu çalışma, bir vakıf üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin omurga yaralanmasına ilişkin bilgi durumlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Gereç ve Yöntem: Araştırma 24 Eylül 2007 - 04 Ocak 2008 tarihleri arasında, Haliç Üniversitesi'nde, üniversite rektörlüğünden gerekli izin alınarak gerçekleştirildi. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan 16 soruluk anket formu ile yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplandı.

Bulgular: Çalışmamızda 1104 öğrenci yer aldı, bunların 717'si (%64.9) kadın, yaş ortalaması ise 20.39±2.10 olarak belirlendi. Öğrencilerin %85.2'sinin omurga yaralanmalarının nedenlerini, %91.9'unun "acil durumlarda aranması gereken telefon numarasını" ve %82'sinin "yanlış ilkyardımın nelere yol açacağını" bildikleri, ancak %86'sının "nasıl ilkyarımda bulunacaklarını" bilmedikleri görüldü. Sağlık bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin omurga yaralanmalarının nedenleri ve hangi durumlarda yaralıyı mutlaka araçtan çıkarmak gerektiği ile ilgili sorulara üniversitenin diğer bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere göre beklenenin üzerinde doğru cevap verdikleri belirlendi (sırasıyla p<0.01 ve p<0.001).

Sonuç: Öğrencilerin omurga yaralanmaları ve girişimlerine ilişkin bilgi durumlarının yetersiz olduğu, sağlık bölümlerinde okuyan öğrencilerin diğer bölümlerde okuyan öğrencilere göre bu konuda daha bilgili oldukları saptandı. Uygulamalı ilkyardım derslerinin üniversitelerde sağlık bilimleri dışındaki diğer fakültele de verilmesi faydalı olacaktır.

Anahtar sözcükler: Bilgi durumu; omurga yaralanması; üniversite öğrencileri.

SUMMARY

Objective: The administration of the appropriate first-aid for possible spinal cord injuries is critically important with respect to the limitation of damages to the spinal cord and prevention of the temporary or permanent disabilities. The present study has been performed to outline the knowledge level of students at a private university on spinal injuries.

Methods: The survey has been conducted and the data were collected by the investigators between September 24, 2007 and January 04, 2008 in Halic University, after obtaining the approval of the University Rectorate.

Results: One thousand one hundred and four participants included in the study. The mean age of the students was 20.39 ±2.10. Of all the students included, 85.2% of them knew the causes of spinal injuries, 91.9% knew the phone number to call in cases of emergency, and 82% were aware of the consequences of a wrong first-aid intervention. However, 86% of students were found to have no knowledge on how to provide first aid. Students in health-related departments were determined to demonstrate a higher rate of correct answers compared to the other students regarding questions involving the underlying causes of spinal injuries and conditions requiring the removal of the injured person from a vehicle (p<0.01, p<0.001).

Conclusions: The knowledge levels of students on spinal injuries and interventions were found to be inadequate and students studying in health-related departments were determined to have a higher knowledge level compared to those in other departments. Instruction of demonstrative first-aid classes for students in other departments beside the health sciences would be beneficial.

Key words: Knowledge level; spinal injury; university students.

İletişim

Yrd. Doç. Dr. Hatice YORULMAZ

Haliç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu,
Kaptanpaşa Mah., Darüleceze Cad., No: 1
Okmeydanı, İstanbul, Turkey.

Tel: +90 - 212 - 220 96 96

Elektronik posta: haticeyorulmaz@halic.edu.tr

Giriş

Servikal bölge başta olmak üzere omurga ve omurilik yaralanmaları sakatlıklara ve ölümlere yol açabilir. Bu yaralanmalarda ilk saatler içerisinde yeterli ve doğru ilkyardım müdahalesinin yapılması önemlidir.^[1,2] Bilinçsizce yapılacak ilkyardım hastada kalıcı nörolojik sekellere yol açıp, psikolojik ve sosyal yönden büyük sorunlara ve hastanın tamamen yaşam biçiminin değişmesine sebep olabilir. Bu durum bireysel olduğu kadar toplumsal öneme sahip bir sağlık sorunudur. Mevcut hasarın artmasını önlemek, kısmi ve kalıcı sakatlıkları önlemek, ölümlerin en aza indirilmesi için toplum bireylerinin ilkyardım konusunda temel bilgilere sahip olması gerekir.^[3]

Omurga ve omurilik yaralanmalarının %50-70'i 15-35 yaş grubunda gelişmektedir, gençlerin travmalı hastaya yapılması gereken doğru ilk yardım hakkındaki yüksek bilgi düzeyleri, omurga yaralanması sonucu ortaya çıkabilecek sakatlıkları ve ölümleri önlemede önemlidir.^[4] Ülkemizde okullarda, sürücü kurslarında omurga yaralanmalı hastalar konusunda ilk yardım eğitimleri verilmekle birlikte, toplumunda doğru ilk yardım yetisinin gelişip gelişmediği çalışmalarla yeterince ortaya konulamamıştır. Biz çalışmamızla, üniversitemizdeki öğrencilerin omurga yaralanması hakkındaki bilgi düzeylerini saptamayı amaçladık.

Gereç ve Yöntem

Araştırmamız 24 Eylül 2007 - 04 Ocak 2008 tarihleri arasında, Haliç Üniversitesi'nde, üniversite rektörlüğünden gerekli izin alınarak yapıldı. Veriler araştırmacılar tara-

findan hazırlanan anket formu ile toplandı. Katılımcılara yaşları, hangi bölümde öğrenim gördükleri, sürücü belgesi sahibi olup olmadıkları, daha önce ilk yardım kursu alıp almadıkları ve omurga yaralanmalı birisine ilk yardım yapıp yapmadıklarının yanı sıra, uygun bir ilk yardımın nasıl yapılması gerektiği konusunda 16 soru soruldu. Anket araştırmacılar tarafından katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılarak tek oturumda dolduruldu. Veriler "SPSS for Windows 15.0" programı kullanılarak yüzdeler, ki-kare testi ile değerlendirildi.

Bulgular

Araştırmanın evrenini vakıf üniversitesinin çeşitli bölümlerinde öğrenim gören 3400 katılımcı, örneklemini ise anketin yapıldığı günlerde okula devam eden ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 1104 (%32.4) katılımcı oluşturdu. Araştırmada katılımcıların %26.5'i sağlık bölümlerinde (Hemşirelik Yüksekokulu, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu), %73.5'i üniversitenin diğer bölümlerinde (Fen Edebiyat Fakültesi, İşletme Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Mimarlık Fakültesi, Güzel Sanatlar, Konservatuvar) öğrenim görmekte idi. Örneklemini oluşturan katılımcıların 717'si (%64.9) kadın, yaş ortalaması ise 20.39 ±2.10 olarak belirlendi. Katılımcılara ait tanıtıcı özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Katılımcılara "Çevrenizde omurga yaralanması olan kişi var mı?" sorusu sorulduğunda 77 (%6.9) öğrencinin evet cevabı verdiği görüldü. Öğrenciler, çevresindekilerin %45.5'nin (n=35) trafik kazası, %20.8'nin (n=16) düşme,

Tablo 1. Katılımcıların tanıtıcı özellikleri.

Özellikler		Sayı	Yüzde
Okunan bölüm	Üniversitenin diğer bölümleri	811	73.5
	Sağlık bölümü	293	26.5
Sınıf	Hazırlık	65	5.9
	1. Sınıf	470	42.6
	2. Sınıf	183	16.6
	3. Sınıf	235	21.2
	4. Sınıf	151	13.7
Sürücü belgesi olma durumu	Var	484	43.8
	Yok	620	56.2
İlkyardım eğitimi alma durumu	Evet	508	46.0
	Hayır	596	54.0
Omurga yaralanması olan birine ilkyardım yapma durumu	Evet	14	1.3
	Hayır	1090	98.7

Tablo 2. Öğrencilerin omurga yaralanmasında yapılacak girişimlere yönelik bilgi durumu.

Bilgi durumu	Verilen yanıt	Sayı	Yüzde
Omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardım nasıl olmalıdır?	Doğru	155	14.0
	Yanlış	949	86.0
Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?	Doğru	584	52.9
	Yanlış	520	47.1
Acil durumda ambulans çağırmak için aranması gereken numara nedir?	Doğru	1015	91.9
	Yanlış	89	8.1
Omurga yaralanmalarının nedenleri nelerdir?	Doğru	941	85.2
	Yanlış	163	14.8
Trafik kazalarından sonra yaralıyı hangi durumlarda mutlaka araçtan çıkarmak gerekir?	Doğru	509	46.1
	Yanlış	595	53.9
Omurga yaralanmasında yanlış ilkyardım nelere yol açar?	Doğru	905	82.0
	Yanlış	199	18.0

ve %33.8'nin (n=26) diğer sebeplerden dolayı omurga yaralanmasına maruz kaldıklarını ifade ettiler.

En dikkat çekici bulgu; öğrencilerin %86'sının omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardıma bilmediği, ancak tamamına yakınının (%91.9) acil durumlarda araması gereken numarayı bildiği tespit edildi. Öğrencilerin omurga yaralanmasında yapılacak girişimlere yönelik bilgi durumuna ait sorulara verdikleri yanıtlar Tablo 2'de gösterilmiştir.

Bölümlerine göre katılımcı cevaplarının karşılaştırması:

Çalışmada, sağlık bölümlerinde öğrenim gören katılımcıların “Omurga yaralanmasının nedenleri nelerdir?” sorusuna beklenen değerlerin üzerinde, üniversitenin diğer bölümlerinde öğrenim gören katılımcıların ise beklenen değerlerin altında doğru cevap verdiği ve iki grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılık taşıdığı belirlendi ($p<0.01$).

Trafik kazası sonucu oluşan yaralanmalarda “Hastanın hangi durumda mutlaka araçtan çıkarılması gerektiği” ile ilgili soruya sağlık bölümlerinde öğrenim gören katılımcıların beklenen değerlerin üzerinde, üniversitenin diğer bölümlerinde öğrenim gören katılımcıların ise beklenen değerlerin altında doğru cevap verdiği görüldü. Bu iki grup arasındaki farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptandı ($p<0.001$).

Katılımcıların okudukları bölümlere göre “Omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardım nasıl olmalıdır?”, “Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?”,

“Acil durumda ambulans çağırmak için aranması gereken numara nedir?” sorularına yanıt verme durumları arasında ise bir ilişki olmadığı görüldü ($p>0.05$).

Sürücü belgesi olma durumuna göre katılımcı cevaplarının karşılaştırılması:

Katılımcıların %43.8'nin (n=484) sürücü belgesinin olduğu görüldü. Sürücü belgesi olan katılımcıların “Omurga yaralanmasında yanlış ilkyardım nelere yol açar?” sorusuna sürücü belgesi olmayan katılımcılara göre beklenen değerlerin üzerinde doğru yanıt verdikleri saptandı ($p<0.05$).

Sürücü belgesi olmayan katılımcıların, “Omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardım nasıl olmalıdır?”, “Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?”, “Acil durumda ambulans çağırmak için aranması gereken numara nedir?”, “Omurga yaralanmalarının nedenleri nelerdir?”, “Trafik kazalarından sonra yaralıyı hangi durumlarda mutlaka araçtan çıkarmak gerekir?” sorularına sürücü belgesi olanlara göre beklenen değerlerin altında doğru cevap verdikleri ancak aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlendi ($p>0.05$).

İlk yardım eğitimi alma durumuna göre katılımcı cevaplarının karşılaştırılması:

Katılımcıların %46'sının (n=508) daha önce ilkyardım eğitimi aldığı görüldü. İkyardım eğitimi alan katılımcıların “Trafik kazalarından sonra yaralıyı hangi durumlarda mutlaka araçtan çıkarmak gerekir?” sorusuna beklenen değerlerin üzerinde, ilkyardım eğitimi almayanların ise beklenen değerlerin altında doğru cevap verdiği görüldü

($p < 0.001$). İlyardı eğitim alan katılımcıların “Omurga yaralanması olan hastaya yapılan yanlış ilkyardım nelere yol açar?” sorusuna beklenen değerlerin üzerinde, ilkyardım eğitimi almayan katılımcıların ise beklenen değerlerin altında doğru cevap verdiği saptandı ($p < 0.01$).

Katılımcıların ilkyardım eğitimi alma durumlarının “Omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardım nasıl olmalıdır?”, “Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?”, “Acil durumda ambulans çağırmak için aranması gereken numara nedir?”, “Omurga yaralanmalarının nedenleri nelerdir?” sorularına yanıt verme durumları arasında bir ilişki olmadığı görüldü ($p > 0.05$)

Tartışma

İlyardım toplumun bütün bireylerinin, sağlık eğitimi görsün ya da görmesin her türlü koşulda yapması gereken bir uygulamalar bütünüdür.^[5] Toplum nüfusunun çoğunluğunu oluşturan gençlerin omurga yaralanmalarında yapılacak ilkyardım ile ilgili bilgi durumları, omurga yaralanması sonucu oluşabilecek sakatlıkları ve ölümleri önlenmede önemlidir.

Çalışmamıza paralel olarak Vaizoğlu ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada, katılımcıların ilkyardım konusundaki bilgi ve tutumları incelenmiş, katılımcıların sadece %1’i uygun pozisyon verme ile ilgili sorulara doğru yanıt vermişlerdir.^[2] Bu durum, katılımcıların aldıkları ilkyardım eğitiminin yetersiz olduğunu düşündürmektedir.

Yapılan çalışmada literatürde bulunan araştırma sonuçlarıyla benzer bir şekilde, katılımcıların acil durumlarda aranması gereken telefon numarasını yüksek oranlarda doğru olarak bildikleri görülmüştür.^[4,6] Bu durum, söz konusu hizmetin ülkemizde de tanındığını göstermektedir.

Bu çalışmada sağlık bölümlerinde okuyan katılımcıların, ilkyardım konusunda, üniversitenin diğer bölümlerinde okuyan katılımcılara göre daha bilgili oldukları görüldü. Bu bölümlerde okuyan katılımcıların ilkyardım ile ilgili sorulara doğru cevaplar vermeleri, sağlık bilimlerinin bazı bölümlerinde ilkyardım dersinin olmasına bağlı olabilir. Çalışmamızda sağlık bilimlerinin bazı bölümlerinde okuyan katılımcıların ilkyardım dersleri alması ilkyardım bilgi durumunu arttırmıştır. Üniversitenin tüm bölümlerinin müfredatına ilkyardım dersinin konulması, genç katılımcıların ilkyardım bilgi ve becerilerini arttıracak ve gençlerin omurga yaralanması gibi bir durumla karşılaştıklarında doğru girişimlerde bulunmalarını sağlayacaktır.

Sürücü belgesi olan katılımcıların sadece yanlış ilkyardımın nelere yol açacağını anlamlı derecede doğru bilmeleri ancak diğer omurga yaralanmaları ile ilgili sorularda beklenen değerlerin altında doğru cevap vermeleri, sürücü belgesi alınması sırasında verilen eğitimin yetersiz olduğunu düşündürmektedir.

Sağlık bölümünde öğrenim gören katılımcıların “Omurga yaralanmasında uygulanacak ilk yardım nasıl olmalıdır?”, “Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?”, “Acil durumda ambulans çağırmak için aranması gereken numara nedir?” sorularına, diğer bölümlerde okuyan öğrencilere göre daha yüksek oranlarda doğru cevap verdikleri ama anlamlı bir farkın olmadığı görüldü. Bu durumun görsel basında acil ilkyardım telefon numarasının sık uygulanması ve omurga/omurilik yaralanmalarını içeren haberler verilirken yanlış taşıma yöntemlerinin sakatlıklara ve benzeri ciddi sorunlara yol açabileceğinin ifade edilmesinden dolayı olduğu düşünülmektedir. Trafik kazaları ve buna benzer omurga/omurilik yaralanmalarının çok olduğu ülkemizde taşınma yöntemlerinin görsel basında uygulamalı olarak gösterilmesi halkın bu konuda daha bilinçli olmasını sağlayacak ve ilkyardım müdahalesi yapmak durumunda kaldıklarında hastayı nasıl taşıyacaklarını da bilmesini sağlayacaktır.

Sürücü belgesi olanların olmayanlara göre “Omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardım nasıl olmalıdır?”, “Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?”, “Omurga yaralanmalarının nedenleri nelerdir?”, “Trafik Kazalarından sonra yaralıyı hangi durumlarda mutlaka araçtan çıkarmak gerekir?” sorularına yanıt vermeleri daha yüksek oranda doğru cevap vermelerine karşın anlamlı bir farkın çıkmaması, “Acil durumda ambulans çağırmak için aranması gereken numara nedir?” “Omurga yaralanmalarının nedenleri nelerdir?” sorularına sürücü belgesine sahip olan ve olmayan katılımcıların yüksek oranda doğru cevap vermeleri görsel ve yazılı medyada bu bilgilerin işlenmesinden kaynaklanıyor olabilir.

Sürücü belgesine sahip olan adayların “Omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardım nasıl olmalıdır?”, “Trafik kazalarından sonra yaralıyı hangi durumlarda mutlaka araçtan çıkarmak gerekir?” “Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?”, sorularına sürücü belgesine sahip olmayan adaylara göre yanlış cevap verme oranları azımsanmayacak derecede yüksek bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar, sürücü kurslarında bu konularda verilen eğitimin yetersiz olduğunu göstermektedir.

Engeland ve arkadaşları, yaptıkları çalışmada ilkyardım konuları ile ilgili teorik bilgiyi ve bu teorik bilgiye paralel olarak video kaseti izletme ve eğitimcilerin manken üzerinde ilkyardım tekniklerini uyguladıkları bir eğitim programı geliştirmişlerdir. Bu eğitim programının katılımcıların ilkyardım bilgi ve becerilerinde olumlu yönde değişiklikler yaptığını tespit etmişlerdir.^[7] Sürücü kurslarında verilen ilkyardım derslerinin uygulamalı ve görsel olarak işlenmesi dersin verimliliğini arttıracak gibi daha akılda kalıcı olmasını sağlayacaktır.

Araştırmadaki katılımcıların “Acil durumda ambulans çağırmak için aranması gereken numara nedir?” “Omurga yaralanmalarının nedenleri nelerdir?” “Trafik kazalarında yaralı araçtan nasıl çıkarılmalıdır?”, sorularına verdikleri cevaplar ilkyardım eğitimi alma durumu ile karşılaştırıldığında gruplar arasında anlam görülmemesine rağmen ilkyardım eğitimi alan öğrencilerin yüksek oranda doğru cevaplar verdiği saptanmıştır. Bu durum ilkyardım eğitiminin omurga/omurilik yaralanmalarında etkili olduğunu göstermektedir.

“Omurga yaralanmasında uygulanacak ilkyardım nasıl olmalıdır?” sorusuna ilkyardım eğitimi alan katılımcıların yüksek oranda yanlış cevap verdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle ilkyardım eğitimi verilirken uygulamaya da ağırlık verilmesi önemlidir.

Sonuç

Üniversite öğrencilerinin omurga yaralanmalarına ve giri-

şimlerine yönelik bilgi durumlarının yetersiz olduğu, ilkyardım derslerinin uygulamalı olarak üniversitelerdeki tüm fakülterle konulması gerektiğini düşünüyoruz. İlk yardım eğitimi alan katılımcıların omurga yaralanmaları ve girişimlere yönelik bilgi durumlarının yeterli olduğu ama katılımcıların çoğunun ilkyardım eğitimi almadığı görülmektedir.

Teşekkür

Proje, Haliç Üniversitesi tarafından desteklenmiştir.

Kaynaklar

1. Hancı M. Spinal travma ve olgularında kurtarma ve taşıma. Web site: <http://www.ctf.edu.tr/stek/pdfs/39/3911.pdf>.
2. Vaizoğlu S, Evcı D, Kapısız E, Özcan S, Soylu G, Ünal B ve ark. İlköğretim öğrencilerinin temel ilkyardım bilgi düzeyinin değerlendirilmesinde soru tekniğinin etkisi. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi* 2003;12:227-30.
3. Kaya H, Acaroğlu R. Omurilik yaralanması olan hastalarda hemşirelik bakımı ve eğitimin bağımlılık bağımsızlık ve öz-bakım gücü üzerine etkisi. *Türk Nöroşirürji Dergisi* 2005;15:56-68.
4. Bernhard M, Gries A, Kremer P, Böttiger BW. Spinal cord injury (SCI)-prehospital management. *Resuscitation* 2005;66(2):127-39.
5. Güler Ç, Bilir N. Herkes için ilkyardım. 1. Baskı. Ankara: Aydoğdu Ofset; 1994.
6. Bakar C, Özkan S, Aygün R. Ankara’da bir ilçe merkezindeki üç ilköğretim okulunda 7. ve 8. sınıflardaki öğrencilerin ilkyardım konusundaki eğitim ihtiyaçlarının saptanması. 8. Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı, 23-28 Eylül; Ankara: 2002. p. 780-5.
7. Engeland A, Røysamb E, Smedslund G, Søgaaard AJ. Effects of first-aid training in junior high schools. *Inj Control Saf Promot* 2002;9(2):99-106.